

PIRMAJĀ MAIJĀ

Pēr mūsu socialistiskās Dzimtenes pilsētām un ārēm atnākusi Pirmā Maija diena — visu zemu darba laju cīpas spēku skates diena, ko padomju tauta sagaida ar slavenām uzvarām darba frontē, ar izciliem sasniegumiem kulturas un mākslas laukā.

Gūtās uzvaras un sasniegumi visās dzives nozarēs raksturo padomju laju radošā darba varenību un jaunceitnes neizsikstošo enerģiju, viņu nelokāmo gribu — izpildit Stalina piecgadi četros gados, celt mūsu tautas materialo un kulturalo līmeni, padarīt vēl varenāku mūsu valsti, apzinoties, ka tas ir priekšnoteikums pilnīgai komunismu uzvarai mūsu zemē. Te izpaužas jaunās pasaules cilvēka diženais patriotisms, viņa dzīļā milestība uz savu socialistisko Tēvzemi, kurā Stalina Konstitūcija nodrošinājusi cilvēkiem tādu dzīvi un tiesības, par ko laudis aiz mūsu zemes robežām tikai vēl sapno.

Pirmajā Maijā — starptautiskajos darba laju svētkos — latviešu tauta ar dzīļu gandariju un lepnemu izjūtēt, ka tā dzīvo un strādā varenājā padomju tautu saimē, ka viņu sarga un atbalsta lielā krievu nacijs, — kas palīdzēja latviešu tautu atbrirot no gadismiti ienaidnieku verdzības, nacijs, kas mūsu tautai nodrošinājusi brīvu dzīvi un laimigu nākotni pauādžu paudēm.

Tautas saimniecības atjaunošanas un jauncelmes straujie tempi, ko 1947. g.

uzādīja brālīgās republikas, raksturo ari mūsu darba laju nelokāmo gribu dot valstij arvien lielāku un labāku produkciju, pilnīgi ievirzīt savu tautas saimniecību socialistiskās ražošanas sistēmā. Mūsu strādnieki pagājušajā gadā pārsniedza republikas rūpniecībā kopprodukcijs plānu par 17 proc., kas ir par 49,3 proc. vairāk, salīdzinot ar 1946. gadu. Nevar bez savīlojuma atzīmēt to entuziasmu, ar kādu mūsu rūpniecību un fabriku kolektīvi atsaucās varonīgās Lepīna pilsētas strādnieku patriotiskajam lozumam par Stalina piecgades izpildīšanu četros gados. Un tas ir dabiski, jo mūsu darba lauds tajā sadzīrēja padomju zemes lielas rītdienas balsi, skaidrāk saskatīja diženo komunisma ceitīni. Par to nepārprotami liecinās, ka mūsu strādnieki, sekojot leningrađiešu aicinājumam, darba varonībā sojo Padomju Savienības strādnieku šķiras pirmajās rindās. Mūsu republikā ir ap 800 stachanoviešu, kas jau veikuši piecgades uzdevumu, 2600 stachanoviešu — četru gadu uzdevumu un ap 7000 stachanoviešu — tris gadu uzdevumu. Tie ir daži skaiti, kas raksturo mūsu darba laju dzījo patriotismu un socialistisko darba izpratni, viņu milestību uz padomju iekārtu, uzticību Lenīna-Stalīna partijas idejām, kas tos vada un iedvesmo cīnā par komunisma aīstrāku sasniegšanu.

Intensīvi strādā un dzīvo mūsu šodienas lauki, kas iziet uz socialisma ceļa. Republikas zemniecība, vadīdamās no VK(b)P Centralās Komitejas 1947. gada februara plenuma lēmuma par lauksaimniecības attīstību pēckara periodā, pērn izaudzēja bagātu ražu, laikā norēķinājās ar valsti, nododot padomju valdībai vīrs 1 miljoni 600 tūkstoši pudus labibas. Zemnieki godam izpildīja biedram Stalīnam doto vārdu.

Darba zemniekiem tagad pavēries gaišs ceļš uz brīvu un turīgu, no budža varas neatkarīgu dzīvi, ko tam nodrošina kolektīvsaimniecības sistēma, kur vienīgais noteicējs un savu darba augļu ievācējs ir pats darba darītājs. Šī apzīņa iesakojas arvien plašākās un plašākās nabadzīgo un vidējo zemnieku māsās. Patlaban mūsu republikā ir vairāk nekā 200 kolchozu, no kuriem lieļākā daļa šopavasar pirmo reizi izgājuši socialistiskā tīrumā. Šim jaunajam spēkam pieder mūsu lauku rītdiena, tas nostiprinādāmies iet dzīlumā un plāšumā un teiks izšķirīgo vārdu republikas lauksaimniecības piecgades izpildīšanā četros gados.

Pirmā Maija priekšvakarā, kad padomju zeme starptautiskajiem strādnieku svētkiem par godu pulsēja pastiprinātā darba trausmē, visa padomju tauta jūsmīgi apsveica PSRS Ministru Padomes piešķirtās Stalīna premijas par 1947. gada izcilajiem darbiem literatūrā un mākslā. Un ne bez pamata, jo Padomju Valdības lēmums spilgti liecināja par mūsu socialistiskās kulturas nemītīgu attīstību, par jauniem literatūras un mākslas darbinieku kadiem, kas aicināti virzīt tālāk socialistisko kulturu, padarīt to vēl idejiskāku un bagātāku jaunām vērtībām.

Sevišķu prieku un gandariju Padomju Valdības lēmums radīja latviešu tautā, jo Stalīna premijas laureatu viidū redzam ari latviešu rakstnieku un mākslinieku vārdus. Tas ir liels pagodinājums mūsu jaunajai literatūrai un skatuves mākslai, kas cēnšas iet kopsoli ar tautu, izteikt mākslas tēlos darba laju nelokāmo gribu sadziedēt karā, cirstās brūces, viņu uzticību un ciešās saites ar partijas un valdības politiku. Visiem Padomju Latvijas ideoloģiskās frontes darbiniekiem Stalīna premiju piešķiršana mūsu literatūrai un skatuves mākslai būs jauns stimulējums nenogurstošam darbam, lai celtu augstāk mūsu kulturas līmeni, audzinātu tautu padomju patriotisma garā, jo viņi arvien dzīlēk izprot patiesību, ka nevar sekmīgi virzīties uz priekšu, cīnīties par komunistisku sabiedrību, nepastiprinot cīņu pret kapitalistiskajām paliekām, laju apzinā, nepastiprinot cīņu par socialistiskās apzinās lesaknosanu plāšā masās.

Padomju Savienības tautas Pirmo Maiju — vispasaules darba laju svētkus — sugaida ar jaunām spožām uzvarām visās radošā darba nozarēs. Uz mūsu zemi vērsti pasaules tautu skati, jo pasaules progresīvie spēki, kas šodien cīnās pret amerikānu un angļu imperialistiem, pret tautu paverdzināšanu, dzīli apzinās, ka PSRS ir stipra demokrātiska miera varenākais balsts, kas stāv par nacijs neatkarību un brīvību.

Oktobra revolūcijas trīsdesmitā gadadienā biedrs Molotovs teica:

«Mūsu laika uzdevums ir apvienot visus antiimperialistiskos spēkus un demokrātiskos tautu spēkus vienā spēcīgā nometnē, kuru saliedē dzīvības interesi vienībā pret imperialistisko un antideomokrātisko nometni un tautu vēdzīšanas un jaunu avanturu politiku, ko tā piekopji.

Skaidrs skats uz lietām reizē ar to rādis, ka mūsu laikos jaunas imperialistiskas avanturas ir bilstama spēle ar kapitalismu likteņiem. Daži ministri un senatori var to ari nesaprast. Bet ja antiimperialistiskā un demokrātiskā nozīme saliedē visus savus spēkus un izlietos visas savas iespējas, tā piešiedis imperialistus būt prātīgākiem un izturēties mierīgāk. Jādomā, ka kapitalisms nav ieinteresēts paātrināt pats savu bojā eju.»

Padomju lauds pašācīledzīgi strādā pārliecībā, ka ar katru darba uzvaru viņi nostiprina savas socialistiskās Tēvzemes varenību, ka jo lielākus sasniegumus viņi gūst mierīgā jauncelmes darbā, jo vairāk pieaug Padomju Savienības starptautiskā loma, stiprāka un stabīlāka kļūst miera lieta višā pasaule. Tādēļ padomju lauds atdod visus savus spēkus un neizsikstošo enerģiju, lai tālāk nostiprinātu savu valsti — vienīgo darba laju valsti pasaule.

Lai dzīvo lielā Padomju Savienībā — tautu miera un drošības, brīvības un neatkarības uzticīmās balstī!

Lai dzīvo diženā bolševiku partija, Lenīna-Stalīna partija, cīnās rūdītās padomju tautas avangards, mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Zem Lenīna karoga, Stalīna vadībā — uz priekšu, uz komunisma uzvaru!

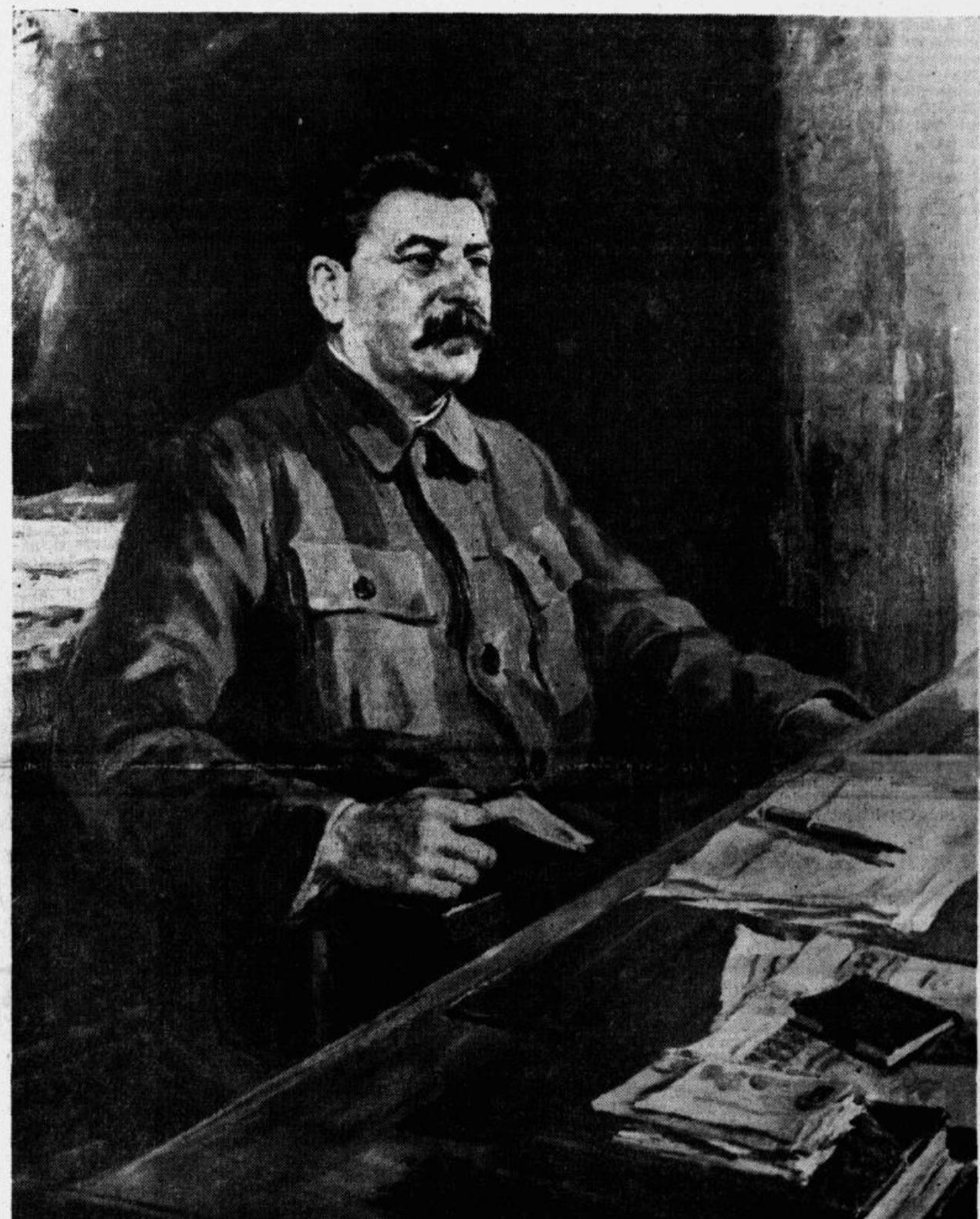
Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

1. MAIJĀ

Nr. 18 (172)

A. GERASIMOVS

J. V. STALINA PORTRETS

1937

PSR SAVIENĪBAS BRUŅOTO SPĒKU MINISTRĀ PAVĒLE

Nº 18

1948. g. 1. maijā

Moskavā

Biedri kareivji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnieki, generali un admirali!

Sodien kopā ar visu padomju tautu Padomju Savienības Bruņotie Spēki svin Pirmo Maiju visas pasaules darbavaužu cīpas spēku skates dienu.

Padomju tauta šogad sagaida Pirmo Maiju jaunu uzvaru apstākļos visās socialistiskās celtīcības nozarēs, lielas patriotiskas pacīlības apstākļos.

Pateicoties padomju cilvēku pašācīledzīgajam darbam un mūsu diženās Lepīna-Stalīna partijas un mūsu Valdības pareizajai politikai, gūti izcili panākumi cīpā par smago kara sekū likvidēšanu, pēckara piecgades plāna izpildīšanā un nodrošināts ievērojams padomju tautas materiālās labklājības kāpinājums.

Padomju Savienības tautas saimniecības pašākumi pēc kara atkal rāda visai pasaulei mūsu

padomju sabiedriskās iekārtas un mūsu padomju socialistiskās ekonomikas varenību spēku un neapstrādāmās priešrocības.

Izplūdīdamas komunisma celtīcības programmu, uzticīgas savai miera politikai, padomju tauta un tās Valdība neatzīmēt starptautiskās reakcijas intrīgas, kas vērstas pret mūsu valsti un jaunās demokrātijas valstīm, pret miera lietu visā pasaule.

Sajos apstākļos Padomju Armijai un Padomju Jūras Kara Flotei, kas aicinātas sargāt padomju tautas drošību, jābūt pastāvīgā kaujas gatavībā un godam jāveic savs karavīru pienākums Dzimtenes priekšā.

Visam mūsu Bruņoto Spēku personalajam saistīvam neatlaidi jāpapildina savas militārās un politiskās zināšanas, jāapgūst jaunā kara tehnika, jāpaaugstina modriba un stingri jāievēro kara disciplīna.

Sakarā ar pārmalāpm Armijas un Flotes personalajā sastāvā vecāko gada gājumu demobilizācijas dēļ generaliem, admirāliem un virsniekiem sevišķa vērība jāveltī dienestā palikušo jauno kareivju un matrožu, seržantu un staršinu militārājai apmācībai un audzināšanai, iepotējot viņiem Padomju Bruņoto Spēku kaujas tradīcijas, milestību uz kara dienestu un lepnuma jūtas par Padomju Savienības aizstāvja augsto vārdu.

Gaidāmajā vasaras mācību periodā — vissvarīgākajā karaspēka kaujas apmācības posmā — visām karaspēka apakšvienībām, daļām, karakugiem, apvienībām un kara mācības iestādēm sekmīgi jāizpilda tiem sprauslie uzdevumi.

Biedri kareivji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnieki, generali un admirali!

No Bruņoto Spēku rindām demobilizētie karavīri!

Sveici un apsveici jūs Pirmajā Maijā.

Atzīmējot starptautiskos darbavaužu svētkus

— p a v ē l u :

Sodien, 1. maijā, salutēt mūsu Dzimtenes galvaspilsētā — Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētās, kā arī Kāličingradā, Lvovā, Chabarovskā, Vladivostokā, Portarturā un pilsetās varonēs: Leningradā, Stalingradā, Sevastopolē un Odesā — ar divdesmit artilerijas zālēm.

Lai dzīvo varonīgā padomju tauta un mūsu varenā Dzimtene!

Lai dzīvo Padomju Bruņotie Spēki!

Lai dzīvo mūsu Valdība!

Lai dzīvo mūsu Komunistiskā partija!

Lai dzīvo mūsu vadonis — liecīs STALINS!

Himna saulei un cilvēka sirdij

A. Ostrovska «Sniegbaltite». LPSR Valsts Dailies teatrī

Lielais dramatikis Aleksandrs Ostrovskis savu «Sniegbaltiti» nosauca par pavasara pasaku, ar to pilnigi ne-pārprotami norādīdamas šīs gleznaņas dzejiskās dramas idejisko mērķi un virzenu. «Sniegbaltite» ir daila un dedzīga slavas dziesma pavasarim, saules un milas uzvarai.

Ostrovska sacerējumus vērojot un vērtējot, allaž ieteicams ipaši uzmanīgi ieklausīties nobeiguuma vārdos, jo šajos vārdos lielais meistars gandrīz vienīgā savā lugā izsaka domu, kuru viņš vēlas, lai skatītājs sevišķi ievērotu. Loti bieži šie fināla vārdi ar neparastu dzījumu izskaidro autora jūtas, kuras viņu vadījušas, lugu rakstot, kuras viņš veltījis saviem varoniem, gan pozitīvajiem, gan negativajiem. Jo spilgts plēmērs šai zinātī ir «Sniegbaltite». Luga nobeigdas ar dramatisku notikumu. Aizlīe bojā skaistās pasakas skaistā varone Sniegbaltite. Taču autors neleik mums skumt, jo Sniegbaltite bija Sala meita un lenesa vēsumu cilvēku dzīve. Ar gudrā Berendeja vārdiem Ostrovskis saka:

«Lai vēsums pēdējais no mūsu sirdim
gaist,
Lai vēršam vaigu pretim sūtai saulei.»

Tātad notikusi nevis tragedija, bet pieplūdījusies dzīvības — saules un milas uzvara.

Ko šīs fināls mums paskaidro? Tas paskaidro, ka «Sniegbaltite» Ostrovskis ir runājis par tiem jautājumiem, kas ir paši galvenie lielākajā daļā viņa lugu. «Sniegbaltite» iztīrītā tie paši jautājumi, kas mūs sāvīgo «Negaisā», «Mežā», «Talanos un pielūdzējos» un daudzos citos darbos. «Sniegbaltite» ir tāds pats «gaismas stars tumsas valstībā», kādu genīli parādīja Dobroļubovs, rakstīdams par «Negaisu». «Sniegbaltite» ir gluži tāds pats kvēlas sirds slavinājums, kāds ietveris Katrīnas, Neginas, Aksjušas, Lericas, Tatjanas Krasnovas un vairāku citu Ostrovska dramu un komēdiju sieviešu tēlos. Un vienīgais secinājums no šā konstatējuma ir tāds, ka «Sniegbaltite», kaut arī pasaika būdama, ir tikpat raksturīga Ostrovska teatra saistīdala kā visas viņa sadzīves un tikušu lugas. Tātad arī «Sniegbaltite» jādarbojas tiem pašiem Ostrovska cilvēkiem, kurus mēs jau esam iemācījušies pazīt un atķīrt visu citu dramatiku radīto personāvu viņu.

Vērojot «Sniegbaltites» inscenējumu LPSR Valsts Dailies teatrī, pietiekami skaidri redzam, ka Mīrsīs prasība galvenajos vilcēnos, kaut arī ne visā pilnībā ir apzinīgi ievērota. Insenējuma viedotāju: tautas mākslinieka Ed. Smilga, nespēnīm bagātā mākslas darbinieces F. Ertneres un gleznotāja G. Vilka noplētnīcību, kā viņiem, ir darīšana nevis ar pasaku viļāpār, bet ar Ostrovska pasaiku, visspīgtāk aplicētā lugas fantastisko un realistisko elementu — salīdzējums inscenējuma kompozīcijā. Ziedneši, Sala vecis, Meža tētis ir fantastiski tēli, Kupava, Vakuls, Lalis, Mīzīrs un visi pārējie berendejsi ir dzīvi cilvēki, tātad realistiski tēli. Sniegbaltite ir mētene, kura, tā sakot, izrādes gaitā pārvietojas no pirmajiem pie otrajiem. Un Sniegbaltitei sīziet bojā tāpēc, ka viņai līdzi nāk un dzīvu cilvēku dzīvē iespējams Sala veča aukstums. Tādās ir lugas attīstības galvenās līnijas. Teatris tās parāda pietiekami skaidri.

Noplētnīcību trūkums izrāde ir tas, ka dzīvīs cilvēki, berendeju tauta ne viscaur ir Ostrovska cilvēki, Ostrovska personāži. Ostrovska tēli allāz ir ļoti dinamiski, viņi aktīvi cīnās par savām jutām, vēlējumiem un iegribām. Ostrovska cilvēki atrodas nemītīgā cīņā gar ar cīlēm cilvēkiem, gan ar sevi pašu. Bet Dailies teatra inscenējumā Ostrovska dinamikas brižiem pētrūkst. Un pētrūkst tieši tur, kār tā

PĀRKĀRTOTAIS TEATRU REPERTUARS

E. ŠUTKOVA

teatros redzēs Stalina premijas laureata Romaševa lugu «Lielais spāks» un Sofronova lugu «Maskavas raksturs», kas veltītas padomju celtniecības un darba varonības jautājumiem, kā arī komedijas «Draugi un bledis», «Jūs aicina Talmirs», kurās galvenā tema ir padomju tautu draudzība, u. c. laikmetīgas lugas.

Latviešu padomju dramaturģiju repertuārā pārstāv Fr. Rokpelnis («Dzejnieku jaunības») un E. Zālīte («Atgūtā dzīmtenē»). Šīs lugas izrādis mūsu Dailies teatrī. Stalina premijas laureats A. Grigulis patlaban beidz rakstīt savu jauno lugu — «Mārtiņš izpilda savu pienākumu», ko izrādis mūsu Dramas teatrī Oktobra revolūcijas 31. gadadienā.

Latviešu klasiku lugas uzvedis Dramas, Jaunatnes, Dailies un Liepājas teatris.

Uz mūsu teatru skatuvinām redzēsim arī krievu un Vakareiropas klasiku darbus. Pirmā kārtā jāmin L. Tolstoja romānu «Anna Karenina» dramatizējums (Dailies teatrī), renesances laikmeta rakstnieka Fletčera luga «Spanijs mācītājs» (LPSR Dramas teatrī).

Mūsu republikas darba jaudis savos

visvairāk vajadzīga. Pārāk pasīvs, nevajadzīgi lirizēts ir Lalis, vienkāršs, spēka pilnības tautas pārstāvis, dziesmas, dailes un milas neseši, saules iedzīnātājs. Dailies teatra Lalinam «Pie-lipušas» Dailies teatra Gatinam ipašības, kuras apstādīmas arī Raiņa darbā, bet pilnīgi nepienemamas Ostrovska lugā. Sadzīves lugās Ostrovskis nebija ie-spējus parādīt cīnītāju — «tumsas valstības» sagrāvēju, jo autora realā apķartīne nevarēja uzrādīt uzvārētāju par pozitīviem ideāliem. Bet daudzos savas sadzīves lugas tēlos tālredzīgais dramatikis iezīmēja nākotnes cīnītāju ipašību pirmās līnijas. «Sniegbaltite» Ostrovsks savus sabiedriskos vēlējumus varēja izteikt līdz galam. Tāpēc tieši šeit viņš radīja uzvārētāju tēlu specīgu, dedzīgu, drosmīgu. Bet Dailies teatris tā vietā radīja tēlu, kas ir tikai milis un patikams. Sī kļūda vienādi spīlēta kā K. Āderneika, tā K. Valdimāra tēlojumā, jo tēli atšķiras tākai ar izpildītāju individualitāti ipatnībām, paturot to pašu saturu.

Pārējā dajā lugas interpretācija Dailies teatri apmierina. Var, protams, būt daudzās ieskatīt par atsevišķu aktieru vienu otru žestu, runas intonacijas nāvīs vai mizanscenes detālu. Skatītāju gaume šai zinātī ne vienmēr sakrit.

K. Āderneiks — Lalis un E. Bramberga — Sniegbaltite

B. Vdovenko foto

Turklāt aktieru kolektīvs ar katru izrādi savu sniegumugālību un noslēpē. Bet nevar būt divu domu, ka, atskaitot Laja tēla interpretāciju, par kuru savas domas jau izteicīm, «Sniegbaltites» izrāde ir gudri izdomāts un veiksmīgi realizēts inscenējums.

Spožu panākumu savā daudzpusīgājā daibā var ierauktīt nespēnīm bagātā skatuves mākslinieku E. Bramberga. Savu Sniegbaltīti viņa prot vienādi pareizi, tīri un spilgti uzziņāt visās tēla attīstības fazēs. Nāvis un aizkustīnošs ir Sniegbaltites bērnišķīgums. Dzīdīs, bet tomēr stāndzīnās ir viņas vēsums. Kvītā un svēlmīnā viņas mošās milai, tāpēc pārliecinoša bojā eja. Iši sakot — izcisīs sniegums.

Nedalītu apmierinātību skatītājiem sagādā konstatējums, ka E. Bramberga rūpīgais tēlojums nebūt nēmonāc otru Sniegbaltīti — E. Kaldovsku. Ari E. Kaldovska ir daudz rūpējusies un savus nodomus prātusi teicīm realizēt, lai Sniegbaltites tēls maksimali palīdzētu atrisināt lugas autora un inscenētāju nodomus.

Viši talanta krāšņumā mūsu priekšā atkal nostājas tautas māksliniece L. Bērziņa sīzīmīgās un dedzīgās milē-

tājas Kupavas lomā. Kā dajā mozaika šīs tēls bagāts smalkām nāvīm un detājām, taču līdz galam paliek cieši saliedēti, viengabalains. Redzot Kupavas dižo dvēselē tragediju L. Bērziņas izpildījumā, neviens īenēk prātā cīlēs Katrīnas baigais liktenis «Negaisā». Tāpēc jo patīk gandarījums par Ostrovska drosmīgo optimismu un mūsu padomju dzīves skāistumu, kas pasargā Kupavu no Katrīnas liktena, kas atļauj sievieši aistrast savu ilēlo laimi. Ists šēdevs aktiera meistarības nozīmē ir Kupavas saruna ar caru Berendeju viņa pilī.

Siltā, dzirkstīga humora bagāts tēls ir nespēnīm bagātā skatuves mākslinieka L. Smīta valinieks Vakuls. Savu uzdevumu veikšanai aktieris bija atradis jaunas krāsas, kas «veco», daudzā kārtā redzēto un slavīnā Smītu visvalrāk atgādināja ar nopietno aktiera mākslas prasmī un spēju iejusties jebkurā raksturā. Vakula tēlu veidojot, visgrūtākais, bet arī vissvarīgākais uzdevums — aiz dīkdienu nebēdnības parādīt krievu tautas gudrību un labīsbību. So uzdevumu L. Smīts veic atzīstami.

Ostrovska pasākā ietvertās domas pareizai atklāšanai izcili svarīgi ir tas, kā savu lomu izveido cara Berendeja tēlojās. Berendejs ir lejutīgs filozofs, kas par savu galveno mērķi uzskata iemītīgi savai tautai gudrību un godīgumu, iepotēt katra berendejeti spēju kāvēt un patiesi milēt. Lūk, tas, kādu intonāciju, kādas spēles detaļas atrod Berendeja lomas tēlojās, izklāstot šo Ostrovska filozofiju, īzskir, vai publīka pareizi sapratīs autora domu. Nespēnīm bagātās skatuves mākslinieks A. Filipssons, kas tēlo Berendeju, ar grūtu uzdevumu tiek lieliski galā. Viņš atradis savam tēlam tīk tēvišķigu kopīgo noskanu, tīk daudz siltuma un tās sīrma vīra gudrības balss modulācijas, kas skatītājam neatliej šaubu par Berendeja vārdu un domu īsto īstu. Katrs Berendeja vārds par sauli nešķirami saistīta. Katrs Berendeja vārds par milu un godīgumu mums atgādina tās attiecības cilvēku starpā, kas nepieciešamas patiesi laimīgas dzīves nodibināšanai, atgādina tās attiecības cilvēku starpā, par kuriem allaž cīnījusies cilvēces labākie, un to vidū lielajam Ostrovskim ir goda vieta.

Bagātās tēls izdevies arī A. Dimitrem tirgonyviesa Mizgira lomā. Vislielāko atzinību Dimitera tēlojumam pelna par to, ka šīs pasākās tirgonyviesi tieši un nepārprotami sasaucas ar Ostrovska «Zamoskvorečes» tirgonyem, tāpat kā sasaucas ar Berkutovu, ar Vejkatovu un citiem Ostrovska notēlojām plēsonām. Tādā kārtā Mizgira bojā eja pasvītro, kādu ceļu Ostrovsks paredz «Sniegbaltites» tirgona līdzniekiem sadzīves dramās un komēdijas.

«Sniegbaltites» inscenējumā bez jau minētajiem telcamajiem tēlojumiem netrūkst arī citu spožu sasniegumu gan no aktieru individuālu, gan no izrādes kopējā panākuma viedokļa. Lielākā loma vēl Jāmin A. Baldone, E. Valters, A. Abele, I. Laiva, A. Stubavs, J. Māris. Ari pārējās īzskir nemēnītie izrādes dalībnieki labi veica savu uzdevumu, kopīgi realizēdami to krietno mērķi, kuru režisore F. Ertnera inscenējuma programmas grāmatīgā raksturojusi ar vārdiem: «Sniegt plēnācīgu velti lieļajam, neaimzīstamajam krievu teatra meistararam Aleksandram Ostrovskim viņa 125. gadā dienas atceře. Tās ir pānākts.

Jātīzīmē, ka izrādes kopējā panākuma kalnidzīnāšanā lieļa loma ir arī G. Vilka dekorācijām, kā arī muzikalajam pavadijumam, kurā izmanto Calkovska tēsi «Sniegbaltites» rakstītā skatuves muzika un M. Zarīna original-kompozīcija. Ostrovska tekstu atdzīvojis Jūlijs Vanags. Sīs atdzīvojumus ir tīri liels un atbilstīgs darbs, ka to pilnībā novērtēt būs iespējams tikai pēc tās publicēšanas iespējās veidā. Taču jau tagad jāsaka, ka, lugu klausoties, valoda likās loti dailiskāga, vījīga un autora tekstam atbilstoša.

Jātīzīmē, ka izrādes kopējā panākuma kalnidzīnāšanā lieļa loma ir arī G. Vilka dekorācijām, kā arī muzikalajam pavadijumam, kurā izmanto Calkovska tēsi «Sniegbaltites» rakstītā skatuves muzika un M. Zarīna original-kompozīcija. Ostrovska tekstu atdzīvojis Jūlijs Vanags. Sīs atdzīvojumus ir tīri liels un atbilstīgs darbs, ka to pilnībā novērtēt būs iespējams tikai pēc tās publicēšanas iespējās veidā. Taču jau tagad jāsaka, ka, lugu klausoties, valoda likās loti dailiskāga, vījīga un autora tekstam atbilstoša.

Mūsu muzikalajos teatros uzvedis operas «Demons» un «Fausts»; muzikālās komēdijas «Marica» un «Brīvais vējš», kā arī vienu no labākajiem padomju baletiem — «Sarkanās magones». Un citus muzikalus darbus.

Daudzpusīgs repertuārs būs Jaunatnes, Leļu un Marionešu teatros.

Jaujā teatru repertuāru plāti apspriedē republikas teatru kollektīvi. Tācū repertuāra apspriešanā ir arī trūkumi. Galvenais no tām trūkumiem ir tas, ka repertuāra apspriešanā nebija pieaicīni paši skatītāji. Būtu vēlams sasaucīt skatītāju konferences, kurās varētu apspriest nākamos teatrus uzdevumus. Sīs konferences teatrus tuvinātu skatītājiem, un tieši šīs tuvībā izpaužas katrā teatra radošā darba sekmes

JAUNA CĪNITĀJA AUGŠANA

J. Raiņa saulgriežu pasaka «Zelta zirgs» Latvijas PSR Valsts Dramas teatrī

Tautas dzeznieka J. Raiņa «Zelta zirgs» ir viena no tām mūsu klasiciskās dramaturģijas lugām, ko visvairāk iemīlējuši ne tikai mūsu jaunie skatītāji, bet arī plašas jo plašas pieaugušo skatītāji.

Raiņa «Zelta zirgs» ir tāds skatuves darbs, kas savas domas pastiprinātai izteikšanai skatuves tēlu valodā. Tomēr šīni zinātāja dažas vietas lugā izrāde ir arī parāk skopas un pat parās, kā tas, piemēram, ir otrajā cīlēnā pie Stikla kalna, kur neiedarbīga, neausīga iznīkusi vara, sudrabā un zelta jātnieka došanās kalnā un visa pārējā spēles telpa, kas neļauj tēlojātājiem pilnākā mērā atrisināt izkārtotā

JANIS GROTS

Uzvedumā nerēdzām pasa-kainu gleznu pašas gleznas dēl, bet skatītām to kā palīglīdzekli autoru domas pastiprinātai izteikšanai skatuves tēlu valodā. Tomēr šīni zinātāja dažas vietas lugā izrāde ir arī parāk skopas un pat parās, kā tas, piemēram, ir otrajā cīlēnā pie Stikla kalna, kur neiedarbīga, neausīga iznīkusi vara, sudrabā un zelta jātnieka došanās kalnā un visa pārējā spēles telpa, kas neļauj tēlojātājiem pilnākā mērā atrisināt izkārtotā

V. Vārna — Princese un R. Zanders — Antīns

A. Ručinska foto

tas darbības un nogrupējumu momēn-tus. Taču visumā izrāde ir ļoti sprai-ga, koncentrēta un tās viengabalainai parādīj

Cīnītāji par mieru un demokratiju

ANNA PAUKERE

I ALEKSANDRS GUTOVĀČS

Lidmašina no Bukarestes nespēja izlauzties līdz Maskavai.

Sniegputenis Karpatos kā balta siena nostājās ceļā, virpuļojot vīrs melnajiem kalnu bezdibeniem, un aizmeta lidmašīnu vecajā partizanu aerodromā, Ziemeļbukovinas mežos. No šejiņes spēcīgajos guculū zirgos mēs nokļuvām līdz Zadubrīvīkās sādžai un pārnakšņājām Marijas Vološukas mājā.

— Neko nevar darīt, jums būs jābūt vīl ministra guita, — ienesot no priekšnāma svāigu salmu klēpi, teica mājas saimniece.

— Piedodiet, kāda ministra? Vai pie jums kāds nakšņo?

— Rumanijas ārlieku ministra.

Saimniece izklāja salmus uz koka lāvā pie karsti kurinātās krāsns un pārkāja tos ar pašaustu rupju audeklu.

— Te pie mums nakšņo Anna Paukere, — lai izklidinātu šaubas, paskaidroja māla būdinās īpašnieks. — Bet tas bija 1924. gada ziema.

Mājas iemītniekiem atmiņas par to acim redzot sagādāja patikamus brižus, un viņi tūdāj sāka stāstīt.

— Toreiz Anna Paukere nevarēja brīvi stāgt pa Rumanijas ceļiem. Karalis un sigurāns izsolīja lielu atļību par viņas galvu, un Annai nācās slepeni lāvīties no sādžas uz sādžu, — pa tumšām gravām, tālu no braucamajiem ceļiem, pa kukuruzas laukiem, cauri mežiem un sniegim. Gadījās ari tā: zīema, liels sals, — bāl pārkāpt istabas slieksni, viss ciems ieputināts sniega kuperenās, un pēkšni pie lodziņa kļauvējieni: «Saimniek, dodiet nodzerties!» Atverām durvis, un ienāk Anna Paukere. Ķērbusies nabadzīgi: skrandainā puskāzīcīnā, vecos ielāpānos filca zābakos, zemnieces kleitā, seja gandrīz aizsegtā ar lielu vilnas lakatu. Ienāk, redz, ka tūvumā nav svešu cilvēku, apskauj mani un saka: «Marija, ātrāk saicīni sievietes — MOPRA aktivistes!». Bet pati nomet filca zābakus un pie krāsns silda nosalušas kājas un rokas, skatās dziesošās oglēs, kļusēdama ilgi par kaut ko domā... Un es, uzmetusi plecos puskažīcīnu, pasaku virām, lai viešnai uzsilda tēju, bet pati pa kuperenām — pie uzticamiem cilvēkiem. Izēju pagalmā, bet tur tāds negaļ... Ticiet, tāds sniegputenis, ka māju logos nevar sarežt ugnis. Vējš gāz gāz zemi un, nebūtu rēķini, savā līelā var aizmaldīties. Padomājot vien, ka tādā neaikā Anka no Bukarestes atrada ceļu uz māju, — nevar nobrīnīties vien. Vairāk par piecām sievietēm es neaicināju, baidījos, ka tik sigurāns sapulci. Annākā kopā, nodzēšam lampu, nosēžamies pie krāsns, bet Paukere mums paklusām paskaidro, kas jādara. Viņa pati tai laikā bija ne mazums sēdējusi cietumos. Kad viņa sāk stāstīt par to, ka sigurāns spīdīza nevainīgu cilvēku, par mūsējo mokām Doftānā cietumā, — sievietēm acis sakriens asaras. Pēc tam mēs visas dodāmies uz tuvējām sādžām un vērvējam jaunus MOPRA biedrus un vācam produktus politieslodzītajiem Rumanijas cietumos. Bet Paukere, līdz kā sāk svist gaismiņa, kļusi, lai nevienu neuzmodinātu, iziet no mājas; to dzirdot, mans vīrs izskrien pagalmā, bet viņas pēdas tirumā jau aizputinājis sniegs...

II

Lūk, dzīve, kuru var apskaust daudzi skolotāji Eiropā! Jā, Anna Paukere ari bija skolotāja. Viņa piedzima 1897. gada 13. decembrī Rumanijā nabadzīga skolotāja ģimenē. Lai palidzētu tēvam uzturēt ģimeni, Anna jau no 12 gadiem deva stundas, bet 17 gadu vecumā viņai izdevās kļūt par skolotāju vienā Bukarestes strādnieku kvartālā. Te sākās abpusējās mācības: viņa mācīja strādniekus lasīt un rakstīt, strādnieki viņai — revolucionārs alfabetu. Anna bieži apmeklēja socialdemokrātu klubu, kļūst par propagandisti, Bukarestes strādnieku vidū nelegāli izplatīja socialistiskus laikrakstus. Par to reakcija viņu atlīz no darba.

1920. gadā divdesmitis gadus vecā Anna Paukere iestājās komunistiskās partijas rindās. No šī brīža viņus savus spēkus viņi ziedo masu politiskās izglītības darbam, revolucionārās apziņas celšanai Rumanijas strādniekos un zemniekos. Viņa sacēl streikam Bukarestes strādniekus, naftas rūpniecības centrā Ploiești organizēja jaunas kompartijas šūniņas, izstāgā Transilvanijas kalnu sādžas, iepazīstot zemnieku noskanojumu, un aicina viņus cīņā pret mužniekiem. Jasā — Moldavijas kņazistes vecajā galvaspilsētā — uztājas mitīgos, Konstances ostā pa naktim izlīmē skrejlapas...

Vairākās — 1924. gadā, kad Rumanijas kompartija bija spiesta pāriet pagrīdē, Anna Paukere izvēlēja par kompartijas CK sieviešu sekocijas sekretāri, reizē viņa turpinā darbu Bukarestes

partijas komitejā un vada Rumanijas MOPRA organizaciju.

Viņu vairākas reizes arestē, bet draugu viņai palīdzībā iebēgt no cietumiem. Pēc CK lēmuma Paukere dodas uz ārzemēm. Ženeva, Parize, Praga, Berlīne, Vine — lūk pilsētas, kur Paukere jaunā pagrīde apliecinā sevi kā drossīgu karstā cīnītāju par komunismā lietu. Ieguvusi revolucionārās cīnītes pieredzi citās zemēs, viņa no jauna atgriežas Rumanijā, lai turpinātu nelegalo darbu.

1935. gada vasarā Bukarestē Anna Paukere apcītina. Kad viņu kopā ar astopadsmīt biedriem automašīnā veda uz cietumu, policijas agents izšāva uz

Paukere. Rumanijas sigurāns gribēja izrēķināties ar Annā Paukeri tādā pašā veidā kā savā laikā vācu spiegi izrēķinājās ar Rozu Luksemburgu. Bet sēpavas roka bija novērsta sānis, Anna Paukere izglābās, gūstot smagu ievainojumu. Vai šodien vēl dzīvo tas biedrs, kas, riskējot ar savu dzīvību, metās virsū spiegam un glābā Annas Paukeres dzīvību?

Annas Paukeres aizsardzībai rikotie mītīgi toreiz pāršalca Bukarestes Pils laukumu, visu Eiropu līdz Komunaru sienai Parizi. Tikai tad Rumanijas karalis un viņa slepenie spiegi pirmo reizi sajuta, kas ir skolotāja Anna Paukere un cik daudz bija cilvēku, kas, protestējot pret viņas apcītināšanu, pacēla rokas ar dusmās sažņautām dūrēm!

Bukarestes rakstnieki organizēja «Annas Paukeres aizsardzības komiteju» un uzņēmis šefību par politieslodzītajiem. Komiteja ik dienas saņēma simtiem vēstulei no visām zemes mālām ar prasību valdībai atbrivot Annā Paukeri no cietuma. Kad komitejas priekšsēdētājam — advokātam Negru, ar piedraudējumu apcītināt, sigurāns pieprasīja atteikšanos aizstāvēt Annā Paukere, tauta sāka organizēt Negru aizstāvēšanas komitejas.

Karalis baidījās sarīkot tiesas sēdi Bukarestē.

Tiesas process sākās 1936. g. 5. junijā Kraijovas nomalē, tālu no galvaspilsētas. Kazarmas, kur cietumā mašīnā nakti nogādāja Annā Paukere un pārējos astopadsmīt revolucionārus, bija iežogotas ar dzelopstieplēm. Tiesas namu apsargāja karaspēka dājas. Pie ieejas vārtiem un virs kazarmu sienām bija novietoti ložmetēji. Sakalta kēdēs, Anna Paukere ierādās tiesās. Krēslus publikai iepēna fašistiskie oficieri un slepenpolicijas āģenti — sigurāni.

— Mani var tiesāt vienīgi tauta, — Anna Paukere lepni un drošīrdīgi teica tiesnešiem. — Es lepojos, ka esmu revolucionāru masu pārstāvē. Esmu komuniste un to nenoliedzu. Mēs cīnāmies par mieru, pret reakciju un karu!

Procesu pret komunistiem Annā Paukere pārvērtā procesā pret Rumanijas burzuaisko valdību. Demokrātiskais laikraksts «Zorile» tai laikā rakstīja: «Tāda procesa, kur no tiesas zāles ar durklu palidzību padzīna advokātus, kur apsūdzētos piekāvā aizstāvīju, presēs pārstāvju, radinieku aci priekšā, kur formās ērbeitē huligani traikoja policijas aizsardzībā, — tāda procesa vēl nav bijis.»

Visai pasaulei kļuva zināms, ka Anna Paukere notiesāta uz desmit gadiem. Padomju Savienības, Francijas, Bulgarijas, Belģijas, Dienvidslāvijas, Čehoslovakijas darba laudis izraisījās vesela saņēmuma vētra.

Anna Paukere iestodzīja Dombrovenas viduslaiku cietumā. Te kamerā viņa pastāvīgi atbalstīja 84 rumānu tautas meitas, kuras bija notiesātas par komunistisko darbību un antifašistiskiem uzskaņiem. Viņas rokās mira divdesmit sešus gadus vecā Donka Simo. Protējot pret nevilcīgajiem cietuma notiekumiem, Anna Paukere organizēja politieslodzītu bādu streiku. Par to viņu iestodzīja karceri.

Vajadzēja būt konsekventai revolucionarei, lai no šī pagraba atrastu iešķēju runāt visai pasaulei. Slepēji

nakts tumsā, būdama slimā un iēvalnota, Anna Paukere ada sarkanu kaklautu un ar draugu palīdzību sūta to kā Rumanijas un Spanijas sieviešu solidaritātes zīmi uz kara ugunis liesmojošo Madridi. Kaklauts sasniedz mērķi, un Doloresa Ibaruri vēstulē viņai raksta:

«Dārgais, visu milētais biedri! Saņēmu tāvus dāvanu. Tevis noadītajam kaklautam ir tikpat sarkana krāsa kā mūsu karogam, kā asinīm, ko visā pasaule izlējuši cilvēku milioni, cīnoties par brīvību; kā asinīm, kurās mīrīšanas brīnišķīgas zemes sādžas.»

Biedre Anna Paukere! Tāvā vārdū paziņāt Spanijas sievietes. Visattālākajos mūsu brīnišķīgā Spanijas ciemos, kas iežog bagātnieku muižas, uz saibiedrīko ēku sienām un vienkāršiem mitekļiem ugnīgiem burtiem liesmo lozungs: «Glābīsim Annū Paukeri!»

Sveiciens tev, Anna Paukere! Spanijas revolucionārās sievietes sveicinā tevi kā brīnišķīgu simbolu, kas personificē rumānu sievietes.»

Pēc tam daudzus gadus par Annā Paukeres likteni nekas nebija zināms. Taču vienreiz Francijas un Belģijas delegātēm izdevās nokļūt cietumā, kur atrādās drošīrdīgā revolucionāra. Anna Paukere toreiz viņām teica vārdus, kas iejūsmoja godīgo cilvēku sirdis.

— Mūsu lieta agri vai vēlu uzvarēs. Daudzi no mums aizies bojā, bet mūsu ideja uzvarēs!...

III

1944. gada rudenī Lachoveri laukumā, Budapeštā, savā mutuli mani ierāva stihijski izraisījusies demonstrācija. Pūlis kliedza un svedē gaisā cepures un lietusārgus. Tūkstoši rumāni pārādījās uz fronti Transilvānijā pirmo brīvprātīgo bataljonu. Katru brīvprātīgo padavīja divi vai trīs simti cilvēku. Daudz tūkstoši līelais pūlis tik spēcīgi un priešīgi kliedza, ka, likās, gribēja apdullināt šo pirmo cīnītāju grupu, kura, pēc komunistiskās partijas aicinājuma, pagrieza durķus pret vāciešiem.

Vairums brīvprātīgo bija bēgļi no Ziemeļtransilvānijas. Uz viena transparenta, ko nesa karavīri, bija uzraksts:

«Visu demokrātisko zemuji vienota jūras frontē pret vācu fašistu plēsīgumiem ari Rumanija, kas, kopējiem spēkiem samīdot fašistisko tiranu un tautas apspiežēju, iekaros sev nacionālu neatkarību, nacionālu atdzīmānu. A. Paukere.»

Un turpat blakus atrādās viņas portrets sarkanā ietvarā.

IV

Tiesas procesā Kraijovā, pārtraukumā starp tiesas sēdiem, aizstāvīs teica:

— Paukere, jūs esat maldīvus profesijas izvēlē: jūs radīta būt nevis par skolotāju — revolucionāri, bet par aizstāvī. Jā, jā, pēc jūsu runām un argumentiem es esmu bezspēcīgs. Nē, jūs — iestātējs...

Anna Paukere smīnot atbildēja:

— Mēs abi aizstāvīji un diplomati, tākā jūs par naudu varat aizstāvēt ari noziedznieku — fabrikantu, bet es bez samaksas un tākai godīgi — darba cilvēku. Jūs aizstāvāt vienīku, bet es — visu rumānu tautu pret fabrikantu un muižnieku verdību, pret karu un fašismu.

... Un, lūk, Bukarestē pēc divdesmit gadiem. Masīva ārlieku ministrijas ēka, kurā par ministru strādā Anna Paukere. Sei sapulcējusies mitīgi daži simti tūkstoši galvaspilsētas iedzīvotā. Te parakstīts līgums par draudzību un savstarpēju palidzību starp Bulgariju un Rumaniju. No šejiņes ārlieku ministrijas sniedz roku Dienvidslāvijai, Ungarijai, Čehoslovakijai, Polijai, starp kurām draudzības saites kļūst. Jūs aizstāvāt vienīku, bet es — visu rumānu tautu pret fabrikantu un muižnieku verdību, pret karu un fašismu.

Pirms divdesmit pieciem gadiem Zadubrīvīkās sādžā Anna Paukere ar piecām sievietēm sāka cīņu par brīvo un demokrātisko Rumaniju. Tagad, Tautas republikā, viņai neskaitāmi tūkstoši paligu un draugu. Valsts vara atrādās tautas rokās, tās pārās tautas rokās, ar kuru Anka, vēl būdama meitene, sadraudzējās sievēnās sanāksmēs, gāja cīņoties par darba lauju taisnīgo lietu. Šī visu uzvarošā taisnība ari šodien ir viņas — pasaulei pirmās sievētes — ārlieku ministra — galvenais ierīcījums.

Uzņemoties ārlieku ministra pienākumus, Anna Paukere teica:

— Ciešās draudzības attiecības ar Padomju Savienību ir rumānu demokrātiskās valsts visas ārējās politikas, miera un nacionālās politikas pamats.

Ministra posteni Anna Paukere cīnās par mieru un demokratiju, atmasojot kara kurinātājus.

Holivudas kara kurinātāju kārtējā provokacija

FILMA «DZELZS PRIEKŠKARS» UN TĀS AIZKULISES

G. CIRULIS

lejā nekad vairs neaizbraukto Amerikas.

Gudzenko pakēr (dai nozog) kaudzi slepenu dokumentu un aizbēg pie labvēlīgajiem kanadišiem. Tā tiek atklāta padomju sūtniecības plānotā sazvērestība, notiek deputātu, profesoru un tamlīdzigu «sarkano banditu» tiesa. Un filmas beigās diktors mierina skatītāju: «Igors Gudzenko un viņa ģimene tagad dzīvo kaut kur Kanadā — pastāvīgā kanadišu policijas apsardzībā. Pateicīgā zeme ar speciālu lēmumu piešķirīsi viņam Kanadas dominiona pilsona tiesības un privilēģijas.»

Filma bez tam pīsātināta ar visdažākām provokatoriskām pērlēm, no kurām minēsim tikai vienu, kas ne velti radījusi sašut